

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:197

av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V)

Integritet och offentlighet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det i enlighet med Mediegrundlagskommitténs förslag införs undantagsbestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som avser känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelser m.m., och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Inledning

Offentlighetsprincipen är en omistlig del av vår demokrati. Den utgör en garanti för rättssäkerhet, rättvis förvaltning och effektivt folkstyre, genom att den möjliggör för allmänheten att få insyn i och därmed kunna kontrollera det offentliga. Även skyddet för den personliga integriteten är ett väsentligt inslag i en demokratisk rättsstat och åtnjuter, liksom offentlighetsprincipen, grundlagsskydd.

Inte sällan så kommer dock dessa storheter i konflikt med varandra, varmed det ibland måste göras svåra avvägningar mellan skyddet för tryck- och yttrandefriheten och skyddet för den personliga integriteten. En förstärkning av den personliga integriteten på det grundlagsskyddade tryck- och yttrandefrihetsområdet kan i praktiken innebära en försvagning av just tryck- och yttrandefriheten.

Vänsterpartiet värnar både offentlighetsprincipen och den personliga integriteten, vi ser med allvar både på de inskränkningar i vår offentlighetsprincip som följt av EU:s mer sekretessinriktade lagstiftning och på den våg av begränsningar av det fria ordet som sköljt över Europa och länder som Polen, Ungern och Turkiet. Den allt mer omfattande digitaliseringen av samhället erbjuder fler möjligheter att både ge uttryck för sina idéer och åsikter och ta del av information. Användningen av informationsteknik leder också till viktiga frågeställningar och avvägningar om hur personuppgifter behandlas och sprids samt vilka risker för intrång i den personliga integriteten som kan uppkomma i och med detta. I betänkandet Hur står det till med den personliga integriteten? (2016:41) som nyligen presenterades framgår bl.a. att olika former av e-

förvaltning inom och mellan myndigheter och vidareanvändning av offentlig information bedöms utgöra en påtaglig risk för den personliga integriteten.

Att skärpa grundlagarna samt den lagstiftning som reglerar förhållandena på internet, exempelvis rörande publicering av information och informationsflöden, kan få påverkan på samhällsdebatten och nyhetsrapporteringen på sociala medier.

Yttrandefriheten och offentlighetsprincipen kan dock svårligen sägas vara ämnade att skydda spridning av uppgifter eller information som utgör brottsliga handlingar eller innehåller djupt integritetskänsliga uppgifter.

Vänsterpartiet har vid flertalet tillfällen i samband med lagstiftningsarbetet efterlyst bättre proportionalitetsbedömningar när ny integritetskränkande lagstiftning införts samt motionerat om att det borde inrättas en samlad integritetsskyddsmyndighet. I dag delas ansvaret för skyddet av personuppgifter mellan flera myndigheter men vi anser att skyddet för den personliga integriteten skulle bli starkare och effektivare om tillsynen i större utsträckning samlades hos en myndighet.

På senare år har det tillsatts ett antal utredningar som berör frågan om offentlighet, yttrandefrihet och skyddet för den personliga integriteten. Några utredningar har redan presenterat sina betänkanden medan andra kommer att göra det i dagarna eller inom kommande år.

Vänsterpartiet följer med intresse dessa utredningar och ser fram emot att ta del av vad samtliga kommer fram till samt då också återkomma med konkreta förslag på området.

Söktjänster som innehåller integritetskänslig information

Sedan några år tillbaka har det dykt upp olika former av söktjänster på nätet där det är fritt fram för vem som helst att gratis, eller mot en summa pengar, ta reda på allt från bostadsadress, taxerad inkomst, fastighetsinnehav och eventuell förekomst i brottsregistret. Tjänsterna bedrivs på kommersiella grunder och hämtar informationen om enskilda ur offentliga handlingar och register. Flera av dessa söktjänster har skaffat utgivningsbevis, vilket innebär att de åtnjuter grundlagsskydd och därmed inte omfattas av personuppgiftslagens regler om skydd vid behandling av personuppgifter. När rena personregister faller under grundlagarna och således inte omfattas av personuppgiftsregleringen finns det en stor risk för att enskilda drabbas av allvarliga integritetsintrång.

Samtidigt som grundarna till sådana här tjänster har tjänat gott om pengar på dem så har det blivit svårare för människor som har avtjänat sitt straff att gå vidare i livet. Dessutom har brottsoffer och vittnen exponerats och barn till dömda blivit retade i skolan.

I Medigrundlagskommitténs betänkande Ändrade mediegrundlagar (SOU 2016:58) föreslås att vissa söktjänster på nätet, som avser känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelse, inte ska omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen om uppgifterna är tillgängliga på ett sådant sätt att de kan leda till intrång i en människas personliga integritet. Bakgrunden till förslaget är delvis EU:s nya dataskyddsförordning, men i praktiken en befintlig söktjänst som gör det möjligt att ta fram personuppgifter om enskilda i bl.a. brottmål, vilken föranlett stor uppmärksamhet.

Problematiken blir särskilt påtaglig om databasen används för att behandla och tillhandahålla uppgifter som i andra sammanhang anses särskilt känsliga, t.ex. uppgift om att någon har varit tilltalad i ett brottmål, någons sexuella läggning eller hälsa.

Vänsterpartiet anser därför att det är bra, för att inte säga nödvändigt, att någon form av lagstiftningsåtgärd vidtas för att hindra att dylika verksamheter fullt ut skyddas av de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga grundprinciperna.

Mediegrundlagskommitténs förslag innebär att det görs undantag från grundlagsskyddet när det gäller vissa söktjänster. Innebörden blir att bestämmelserna i dataskyddsförordningen och nationell lagstiftning som kompletterar förordningen ska gälla i stället för grundlagarna. Undantaget är inte begränsat till databaser med utgivningsbevis eftersom en sådan ordning vore lätt att kringgå, utan undantaget begränsas till s.k. känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelser m.m.

Vänsterpartiet vill dock särskilt understryka att det, när det införs begränsningar i grundlagarna av denna art, är av yttersta vikt att undantagen mycket tydligt avgränsas så att de inte omfattar annan, liknande verksamhet som i högsta grad bör åtnjuta grundlagsskydd. I utredningen anges att en betydande marginal ska tillämpas i fråga om journalistisk verksamhet så att yttrandefrihetsintresset inte får ge vika i gränsfall eller annars svårbedömda situationer. Detta bör särskilt betonas och förtydligas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det i likhet med Mediegrundlagskommitténs förslag införs undantagsbestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som avser känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelser m.m. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Mia Sydow Mölleby (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Karin Rågsjö (V)

Rossana Dinamarca (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)